www.kurdistannet.org
بەکاتی ناوەندی ئەوروپا 22:37 7-3-2007

سەبارەت بە پەیوەندیی نێوان ئاین و سیاسەت ... و: عەبدولقادر عەلی .. بەشی دووەم

خاڵی دووەم/ لە کار و ئامانجی پێغەمبەران بریتیە لە بانگەوازکردنی خەڵکی بۆ لای خوا و هیدایەتدان و زەمینەسازی بۆ رەخساندنی دەرفەتی کامڵ بوون و گەشەکردنی مرۆڤایەتی، کە ئەمەش لە چوارچێوەی کارێکی سیاسی و حکومەتێکی دیاریکراودا نەبێت جێبەجێ نابێت، یەکەمین کارێك کە حەزرەتی (ئیبراهیم) پێی هەستا بریتی بوو لە بانگەوازکردن بۆ لای خوای تەنها و، یەکەمین کەسیش بۆ ئەنجام نەدانی ئەم کارەی روبەڕووی بۆوە (نەمرود) بوو، کە زۆر بە سەختی بەرگری کاری بانگەوازی لێ دەکرد، ئیتر یەکەمین جوڵە و کۆششی ئەو پێغەمبەرە ململانێی گۆڕەپانی سیاسی بوو، بانگەوازکردن بۆ لای خواپەرستی پێویستی بە نەخشە و پلان و رێکخستن هەیە، واتە پلان و نەخشە و رێکخستنی سیاسی هیدایەتدان، بەمانای سەرکردایەتی کردنی خەڵکی دێت بۆ ئامانج و ئایدۆلۆژیایەکی پێشوەخت و باس لێکراو، ئەمەش چەمکێکی سیاسییە کەواتە هیدایەتدانی پێغەمبەران بە مانای سەرکردایەتی کردنی جەماوەر دێت ئەمەش کارێکی سیاسییە.

سێیەم ئەرکی پێغەمبەران بریتیە لە رزگارکردنی ئادەمیزاد لەو کۆت و بەندانەی کە رێگری کامڵبون و بەرەو باڵا چوونی لێ دەکەن و دەروازەی نزیك بوونەوە لە خوای لەسەر دادەخەن، کاری لەم جۆرەش بێگومان بەبێ هەوڵ و کۆششی سیاسی و کارکردن ناتگەیەنێتە ئازادی، جا لە هەر روویەکیانەوە بێت، رووی تاکەکەسی، یان کۆمەڵایەتی و یان جیهانی، ئازادیی لە روانگەی ئاینەوە، بەندایەتی کردنی تەنها خوایە و رزگاربوونە لە کۆت و بەندی خودی ئادامیزاد (وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِی كُلِّ اُمَّهٍ رَسُولاً اَنْ اُعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الْطَّاغُوتَ فَمِنْهُمْ مَنْ هَدَی اللَّهُ وَمِنْهُمْ مَنْ حَقَّتْ عَلَیْهِ الضَّلَالَهُ) .

بەندایەتی لە روانگەی ئاینەوە واتای ئازادی رەهای تەواوە لە دەست هەر شتێك، کە کاریگەری بخاتە سەر ئازادی مرۆڤ جگە لە خوا، بێگومان ئازادیش بەم واتا فراوانەی ئەوا جیهان بینیەکی فەلسەفی سیاسی قووڵی لە پشتەوەیە، کە زۆر بە توندی ئاین و سیاسەت بەیەکەوە گرێ دەدات، رێنوماییەکانی ئاین بۆ هەڵوێستەکانی مرۆڤ سەبارەت بە نزیکبوونەوە لە خوا و خۆ دوورگرتن لە شەیتان، لە راستیدا هێڵی ئازادی و کۆت و بەندبوون دەنەخشێنن لە لایەك (من یطع الرسول فقد اطاع الله) و لە لایەکی تر هەموو شوێنکەوتن و پاشکۆیەتی کردنێکی دەسەڵاتدارانی غەیری خوا بە جولەیەکی دوور لە خوایی پێناسە دەکرێت (وَقَالُوا رَبَّنَا اِنَّا اَطَعْنَا سَادَتَنَا وَكُبَرَاءَنَا فَاَضَلُّونَا السَّبِیلَ)، تواناوە لە دونیا و رووکردنە غەیری خوا لە لۆژیکی ئایندا گوێڕایەڵی کردنی (تاغوت) و کەسی (تاغوت) بۆ ئەوەی دەسەڵات و جڵەوی دەسەڵاتداری لە دەست بگرێت پێویستی بە کەلێن هەیە تا لەوێوە عەقڵ و هۆش و دەروون داگیر بکەن، ئەمەش لە خواست و خۆزگەی شوێنکەوتوانی خۆیاندا دەبیننەوە، کە خوازیاری تێرکردنی ئارەزووەکانیانن و بەس.

تاکە رێگا بۆ گەیشتن بە چەمکی ئازادی بە مانای وشە، ئەوەیە کە بتوانیت سەرچاوەکانی زوڵم و زۆری ناوخۆ و دەرەوە وشك بکەیت، ئەمەش خاڵی داواکراوی ئاین و پێغەمبەرانە، بێگومان کردنەوەی بەرەی جەنگان لەگەڵ زوڵم و زۆری ناوخۆ و دەرەوە فیکرێکی سیاسیە، هەر چەندە بەرپەرچدانەوەی زوڵم و زۆر خۆی سیفەتێکی ئەخلاقییە و بە پاڵفتەکردنی نەفسەوە سەرچاوە دەگرێت و، دەکرێت بە بزاڤێکی ئەخلاقی ناو ببرێت، ئەمە خۆی تایبەتمەندی ئاینە، کە هیچ جیاوازیەك ناکات لە نێوان کاری خۆی و کاروباری ژیاندا، هەردەم هەموویان بەیەکەوە گرێ دەدات، بۆ ئەوەی هەموویان بخاتە خزمەت پرۆسەی بەکامڵبوونی ئادەمیزاد.

بۆیە دەبینین زۆرێك لە باس و لێکۆڵینەوەکانی فیکری سیاسی ئیسلامیی بەسەر باس و خواسە ئەخلاقیەکاندا دابەش بووە و باسی لێوەکراوە.

ئەو نووسینانەی لە کوردستان نێت دا بڵاودەکرێنەوە، بیروبۆچوونی خاوەنەکەیەتی کوردستان نێت لێی بەرپرسیار نییە.

هەروەك زۆربەی سەركردە و پێشەوایانی بزاڤ و راپەڕینەكانی مێژووی ئیسلامیی، كەسانی بواری (عیرفان) بوون.
زانایان پێیان وایە كە (ترساندن) ی خەڵكی یەكێكە لە گوناهە گەورەكان و (رژیلە) یە، ئەمەش بە پشت بەستن بەو ریوایەتانەی، كە بۆ نموونە یەكیان دەفەرمویێت (هەركەس یەكێكی بێ تاوان بترسێنێت، ئەوا گوناهە لە چارەی دەنوسرێت رۆژی قیامەت ـلە ناوچاوانی دەنوسرێت- بێ بەش لە سۆز و بەزەیی خوا) ئەم فەرموودەیە و وشە ئەخلاقیە جەوهەری سیاسەتە، كە خۆی ئاماژەیەكی گرنگ و گەورەیە كە ئاسایشی كۆمەڵگا چەندە بە گەورە سەیر دەكرێت.
رۆڵی سیاسی ئاین
لە رۆژگاری ئەمڕۆدا رێنوماییە سیاسیەكانی مەسیحیەت و جولەكە لەسەر ئاستی نیشتمانی و جیهانی لە مەیدانی سیاسی دورخراونەتەوە، ئەگەر لێرە و لەوێ حوكمەتەكان هەندێ رۆڵی سیاسی ئاین بخەنە بەرچاو ئەوە بۆ مەبەستی گەیشتن بە ئامانجی سیاسیە و بەس.
هەروەك چۆن لە مێژوودا هەمان رۆڵ بینراوە بۆ مەبەستی دەستكەوتنی سیاسی، ئەگەر هەندێ جار مەسیحیەت و جولەكە لە گۆڕانكاریە سیاسییەكاندا لەسەر ئاستی جیهان هەندێ رۆڵ ببینن، ئەوا دەبێت بزانین كە مەسیحیەت لە رۆژئاوا باوەڕی بە رێچكەی (جیاكردنەوەی ئاین لە دەوڵەت) هێناوە، ئێستا جێی خۆیەتی بپرسین ئایا دوركەوتنەوەی ئەوانە لە سیاسەت، هەڵگواستراوی رێنوماییەكانی ئایینە یان ئەوەتا ئەو ئاینەش بە گوێرەی گۆڕانكاری كات و شوێن بە هۆكاری جۆراوجۆر دەستبەرداری بواری سیاسەت بووە؟!
ئاینی ئیسلام پێی وایە كە (جیاكردنەوەی ئاین لە سیاسەت) كە شوێنكەوتوانی ئەو ئاینانە باوەڕیان پێ هێناوە گەورەترین لادانە، كە پێم وایە سروشتی داواكارییەكانی ئاینە، ئەمە گوزارشتە لە تێكشكان و خۆنەگری لە بەرامبەر هێرشی رۆشنبیری بێ دینی، كە دەكرێتە سەر مەسەلەی سیاسەتی ئاینەكان.
خودی قورئان باسی لەم (جیهاد) ە كردووە، كە هەوڵ و كۆششی لێبڕاوانەیە بۆ بەرگرتن لەو هەڵمەتە چەواشەكرایەوە بە شكۆمەندیەوە باسی لە هەڵوێستی بەرگریكارانەی ئاینی پێغەمبەران كردووە.
(وَكَرَيِّنْ منْ نَبىٍّ قَاتَلَ مَعَهُ ربِّيُّونَ كَپيرٌ فَمَا وَهَنُوا لما رِيَابَهُمْ فَمَا وَهَنُوا لما رِيَابَهُمْ فى سَبَيلِ اللَّه)، قورئان نەك هەر ئەوەندەی سستی و دوودڵی قەبوڵ ناكات لە هیچ كاروانیەكی ئەو كاروانە، بەڵكو هەر لاوازی و نەتوانیاییەك بە ناخەوە هەڵدەتەكێنێت، (فلاَ تَمنُوا وَتَدَعُوا ىَلَى السلْم وَرَنْتُمْ الَعْلَوْنَ).
ئەگەر بە وردی لە ژیانی پێغەمبەران وردبینەوە ئەوا بەرچاوترین دیاردەی ژیانیان سەرقاڵی بوونە بە سیاسەتەوە، ئەم راستیەش لە میانەی خوێندنەوەی ژیانی رۆژانەی پێغەمبەران لە قورئاندا بەرچاوە.
ئەگەر (هێز) تەوەرەی سەرەكی كاری سیاسەت بێت، ئەوا پێغەمبەران زۆر لەمێژە لەو بارەیەوە دواون، (وشەی) (نزیر) كە ناوڵناوی پێغەمبەران بووە ئەوا بە روونی ئەمە دیاری دەكات و پەیماندان بە سەركەوتنی پێغەمەران و شوێنكەوتوانیان هەوڵی بەدەست خستنیان داوە و (سوڵتان موبین) بە هەمان جۆر ئاماژەیەكە لەو ئامازانە، ئەگەر تایبەتمەندی پارتی سیاسیی ئەوە بێت كە خاوەنی ئایدیۆلۆژیا و رەوتێكی فیكریە، ئەوا ئاینەكان یەكەمین دروستكاری پارتەكان بوون، ئەگەر رێكخستن بناغەی دروستبوونی پارت بێت، ئەوا بە درێژایی مێژوو گەورەترین و بەهێزترین رێكخستن رێكخستنی پێغەمبەران بووە.
هەندێك پێیان وایە چەمكی پارتی سیاسی بەوە تەواو و كامڵ دەبێت، كە ئەندامی بێت و بروا بە دروشمەكانی بكەن، بەم ئەگەرەی ئەوان ئەوا (حەواری) و (انیار) و (اسباگ) و هەموو شوێنكەوتووە وەفادارەكانی قوتابخانەی پێغەمبەران ئەوا یەكەمین كەس بوون كە پارتی سیاسییان دامەزراندووە،

ئەو نووسینانەی لە كوردستان نێت دا بڵاودەكرێنەوە، بیروبۆچوونی خاوەنەكەیەتی كوردستان نێت لێی بەرپرسیار نییە.

ئەگەر کردنەوەی بەرەیەکی تر لە ململانێی کۆمەڵایەتی بۆ بەرقەراربوونی هەندێ بەها و عورفی دیاریکرا و بە کاری سیاسی و حیزبایەتی دابنرێت، ئەوا ئەمە لە رووکارە هەرە بەرچاوەکانی ژیانی کۆمەڵایەتی و سیاسی پێغەمبەرانە، بۆ نموونە حەزرەتی (موسا) بەرەیەکی بەهێز و گەورەی لەگەڵ فیرعەون و دارودەستەکەی کردەووە، هەروەك حەزرەتی (عیسا) ش بە هەمان جۆر لەگەڵ (قەیسەر) دا بەرەی کردەووە و پێغەمبەرانی پێشینیش وەکو حەزرەتی (ئیبراهیم) لەگەڵ نەمرود هەمان بەرەی کردەووە.

ئەو دەمەی میر و پاشاکان زانیان، کە پێغەمبەران دەبنە بەربەستی خۆشگوزەرانی و رابواردنیان لەسەر حیسابی خەڵکی رەش و روون ئەوا یەکسەر پەنایان بردە بەر زەبر و زۆر و کوشتن و راونان و دەرکردن، ئەمەش بۆ ئەوەی بەر بە لێبڕاوی و وردەکاری پێغەمبەران بگرن، تا کەس نەبێتە جەماوەریان و دەنگی هەقیان نەبیستێت و، شتێکی ئاساییە ئەم هەڵوێستەی پێغەمبەران دژ بە دەسەڵاتدارانی ستەمکار دابەشبوونی کۆمەڵگای بەسەر دوو تەوەرەی جیاوازدا لێ بکەوێتەوە، ئەم دابەش بوونە بە خواست و ئارەزووی ئەودەستە شۆڕشگێڕەی وەفاداری (وەحی) نەبوو، بەڵکو رەنگدانەوەی ئەو رووداوانە بوو، کە دارودەستەی دەسەڵاتداران تیایدا گاڵتەیان بە عەقڵی خەڵکی دەکرد.

جا ئەگەر قورئان لەم بارەیەوە نەدوایە و باسی لە دروستکارانی مێژووی شۆڕشگێڕان نەکردایە و قسەوباسی لەسەر ئەو پاڵەوانە سیاسەتمەدارانە نەکردایە، ئەوا نوسەرەوانی مێژووی سیاسەت و جیهانی سیاسەت کە لە یەك گۆشەنیگای خۆیانەوە سەیری رووداو و گۆڕانکارییەکان دەکەن، ئەوا ناوی پێغەمبەرانە و شوێنەوار و دەستە و هاوکار و (حەواریی) و (رببیون) و (انیار) ەکانیان لە لای ئەو مێژوونوسانەی کە بانگەشەی راستی دەکەن، ونکران و لە مێژوودا دەسڕانەوە و لەبیر دەکران، بەڵام قورئان ویژدانی مێژووی بەئاگا هێنایەوە، هەوڵ و کۆششی پێغەمبەرانی تۆمارکرد و پەردەی لەسەر مێژووی سیاسەتی دوو جەمسەری هەڵدایەوە، جەمسەرێکیان (مل) مستەکبرین و مسرفین و مترفین و، جەمسەرەکەی تریان چەوساوە و خەڵکی گشتی و وەلئەزەلین، بە درێژایی ئەو هێڵە ئەو دووانە روبەڕووی یەکتر بوونەتەوە، پارێزەرانی دەستەی یەکەم بێ باوەڕان و دووڕوو و خراپەکاران بوون و شوێنکەوتوانی جەمسەری دووەم یەکتاپەرستان و باوەڕداران و پیاوچاکان و شەهید و تێکۆشەران بوون، ئەم دابەشکردنەش ئەوەمان بۆ دەردەخات، کە هەریەکە لە ستەمکاران و چەوساوەکان دوو ئیرادە و دوو سەنتەری فیکری دیاریکراویان لە پشت بووە:

ئیرادەی دەستەی یەکەم/ چەقی فیکریان بێ باوەڕی و دووڕوویی و گەندەڵی و خراپەکاری بووە.

ئیرادەی دەستەی دووەم/ چەقی فیکریان باوەڕ و یەکتاپەرستی و چاکە و چاکسازی بووە.

گەر لە ئایەتەکانی (59 تا 137) ی (الاعراف) ورد بینەوە کە سەبارەت بە مێژووی هەندێ لە پێغەمبەرانی وەکو (نوح، هود، سالح، لوت، شوعەیب و موسا) هاتووە، خوا بە روونی جیاوازی هەردوو جەمسەری ستەمکاران و چەوساوەکان و چۆنیەتی بیرکردنەوەی شوێنکەوتوانیان دەبینین، کە چۆن دەرژێنە ناو دۆسەیی دۆزە گەرمەکانی کۆمەڵگا و، دەسەڵات رەگەزی سەرەکی لە پێکهاتەی کۆمەڵگا و دەوڵەت (جەماوەرە)، هەر ئەم جەماوەرەش پشتگیری بانگەشەی پێغەمبەرانن، قورئان ئەوانەی گوتاری پێغەمبەرانیان ئاراستە دەکرێت بە (خەڵکی) جەماوەر ناویان دەبات و پێغەمبەرانیش هەر لە میانەی بازنەی ئەوانەوە هاتوونەتە دەرەوە و بانگەوزایان کردووە.

حەزرەتی (موسا) هەر لە سەرتاوە ئەوە بە ئەرکی سەرشانی خۆی دەزانێت کە سەرەتا بچێتە لای (فیرعەون) و مەسەلەی دەسەڵات و فەرمانبرەوایەتی بۆ بخاتە روو، (اڎْهَبْ ىٙلٙى فرعَوْنَ ىٙنَّهُ گَغَى (17) فَقُلْ هَلْ لَكَ ىٙلٙى رِنْ تَزَكَّى (18) وَرَهْديَكَ ىٙلٙى رَبِّكَ فَتَخْشَى)، هەروەك مژدە بە باوەڕداران دەدات،

ئەو نووسینانەی لە کوردستان نێت دا بڵاودەکرێنەوە، بیروبۆچوونی خاوەنەکەیەتی کوردستان نێت لێی بەرپرسیار نییە.

کە ئیتر میراتگری دەسەڵات کەسانی خواناس و چاك دەبن (قَاڵ مُوسَی لِقَوْمِە اسْتَعِینُوا بِاللَّە وَاێبِرُوا ێنَّ الْرَچ لِلَّە ێُورِپُەاَ مَنْ ێَشَاَ و مِنْ عِبَادِە وَالْعَاقِبَەُ لِلْمُتَّقِینَ)، هەروەها حەزرەتی (داود) یش مژدە بە خەڵکی دەدات کە حوکمەتی پیاوچاکان بەرپا دەبێت، هەروەك چۆن پێغەمبەرانی پێشخۆی مژدەی حکومەتی دادپەروەری و حاکمیەتی بەرنامەی خوایان بە گوێی خەڵکی داوە (وَلَقَدْ كَتَبْنَاَ فِی الزَّبُورِ مِنْ بَعْدِ الزِّكْرِ رِنَّ الْرَچ یَرِپُەاَ عِبَادِی الیَالِحُونَ) .

قورئان بەو بەرپەرچدانەوە حوکمەتی ستەمکاری فیرعەون ئەوا هەموو حکومەتێکی ستەمکتار و خوێنمژ ڕەت دەکاتەوە، ئەو حوکمەتانەی کە هەموو یاسا و سیستمێکی وڵاتیان لە میانەی پاراستنی بەرژەوەندی خۆیاندا داڕشتوە و میزاج و زەوقی خۆیان کردۆتەوە ئەلتەرناتیڤی یاسا و دەستوری دادگەرانە (ێنَّ فِرْعَوْنَ عَلَا فِی الْرَچ وَجَعَلَ رِەلَەاَ شِیَعاً ێَسْتَچْعِفُ گَائِفَەً مِنْەُمْ ێُزَبِّحُ رِبْنَاَ و ەُمْ وَێَسْتَحْێ نِساَ و ەُمْ ێنَّەُ كَانَ مِنْ الْمُفْسِدِینَ) ئەو دەمەی فیرعەون خۆی بە گەورەتر لە هەموو خەڵکی دانا و لە ڕووی سیاسی و ئابوری و کۆمەڵایەتی و فیکریەوە خۆی بە بەرزترین لوتکە دانا ئەوا خەڵکی لەلا بچوك بۆوە و بەرەو چەوساندنەوە و ستەم لێکردنی جۆراوجۆر ڕاپێچی کردن، خەڵکی کردە کۆیلە، دوای ئەوەی قورئان باسی لە سروشتی دەسەڵاتی ستەمکارانەی دەکات و شوێنەواری خراپی دەداتە ڕوو.

ئیتر باس لەو ئیرادەیە دەکات کە حوکمی مێژوو دەکات و، ئەوەی دەبێ ڕوبەڕووی دەسەڵاتدارانی ستەمکار بێتەوە بریتیە لە گۆڕانی کۆمەڵایەتی کۆمەڵگاکە دژ بە دەستەی ستەمکاران دەوەستێتەوە، بە درێژایی مێژوو دەسەڵاتدارانی ستەمکار لە هەوڵی ئەوەدا بوون، کە باڵا دەستی و هێز و هەیمەنەتی خۆیان بەسەر خەڵکیدا بسەپێنن و لە خۆپەرستی و چەوساندنەوەو و بە یستی خۆی یاسا دادەرێژێت و مەیلی حیزبی و زەوقی تاکەکەسی بەسەر خەڵکیدا دەسەپێنێت، پێغەمبەران هەموو ئەو حوکمەتانەیان بەیەك چاو سەیرکردووە و هیچ شەرعیەتێکیان نەداونەتێ.

ئەگەر جیاوازییەك هەبێت لە شۆڕش و ڕاپەڕینی پێغەمبەران دژ بە ستەمکاران وەك ئەوەی لە ژیانی حەزرەتی (موسا) و یاخی بوون لە (فرعون) و توڕەیی زیاتر دیارە، ئەوە مانای وا نییە کە ئەمیان یان ئەوی تریان ناوەرۆکەکەی جیاوازە لەوی دی، ئەوەی کە هەموو پێغەمبەران کاریان لەسەر کردووە، ئەوەیە کە هەمویان ئەوەیان ڕەفزکردۆتەوە کە دەسەڵات و سەرچاوەی یاسا غەیری خوا بێت و، هەموویان پێیان وابووە کە دەبێت جڵەوی دەسەڵات بە دەست جەماوەرەوە بێت، نەك خێزان و خانەوادەیەك.

یەکگرتوو. ژ. 628

ئەو نووسینانەی لە کوردستان نێت دا بڵاودەکرێنەوە، بیروبۆچوونی خاوەنەکەیەتی کوردستان نێت لێی بەرپرسیار نییە.